

All propaganda, enten den kommer fra sosialistiske drømmere eller fra kirkeledere, om at vi må «styre» utviklingen for å hindre fortsatt vekst og for å sikre en eller annen form for økologisk balanse, er i bunn og grunn basert på et menneskefiendtlig syn, skriver tidligere konkurransedirektør Egil Bakke.

DEBATT

Utviklingens drivkrefter

Det kapitalistiske, markedsøkonomiske system, slik det ble til for omtrent 200 år siden, har ført til vedvarende vekst og fremgang. Vi har lært å utnytte våre ressurser stadig mer produktivt og skaper følgelig større verdier enn noen gang før. Det er ikke bare det at vi er blitt rikere, men vi har fått det bedre på nesten alle måter. Vi lever lenger, er sunnere, barnedødeligheten er sterkt redusert, de tidligere tiders fattigdomssykdommer er eliminert. Vi har mer fritid, større mobilitet, vi kan velge og vrake mellom utallige tilbud av underholdning og forlystelser.

Samtidig som dette har skjedd, har vi fått stadig flere ressurser, og ressursene er blitt billigere. Vi har fått råd til å ta oss av miljøet. Hvor det før var skittent, er det i dag rent.

Dessverre har ikke alle fått del i denne utvikling. Men takk og pris: Det ser ut til at stadig flere mennesker som har levd i fattigdom, etter hvert klarer å få del i den vekst- og velstandsutvikling som vi lenge har nytt godt av.

Enkelte ser virkeligheten gjennom andre briller. De beskriver dagens samfunn som om det er overlesset med problemer og mangler. Barna lider nød, og det samme gjør de eldre. Folk får ikke behandling for sine lidelser, og kriminalitet og vold preger hverdagen. Samfunnet er dessuten urettferdig, og veksten kan under alle omstendigheter ikke fortsette. Vi er i ferd med å øde-

Valg etter valg. Utviklingen er ikke et resultat av politisk styring, men av utallige valg handlinger. Aktøren i markedet tar hver dag mange ganger stilling til hva de skal og ikke skal gjøre, mener Egil Bakke.

legge vår klode. Det kapitalistiske, markedsbaserte system må legges til side. Vi må få et samfunn basert på noe annet enn materielle verdier.

Hva det skal erstattes med, er uklart. Drømmen om det sosialistiske alternativ er fullstendig diskreditert, men mange liker å gå i korstog, og de finner sikkert de slagord som er egnet til å ildne opp stemningen. Kritikken bærer imidlertid preg av en fullstendig mangel på forståelse av drivkreftene bak den utvikling vi har hatt. Det fremstilles ofte som om

markedet er basert på eller forutsetter, profittbegjær og nytelses-syke. Denne fremstilling er imidlertid ikke korrekt. Det markedsøkonomiske system er hverken basert på profittbegjær eller nytelses-syke.

Den sentrale forutsetning som må være oppfylt for at markeds-mekanismen skal virke, er at den enkelte skal ha frihet til å velge, og at det ikke kan utøves tvang. De kontrakter som inngås, er frivillige og til fordel for alle parter i kontrakten. Utviklingen er ikke et resultat av politisk styring,

men av utallige valg handlinger. Aktøren i markedet, forbrukere og produsenter, tar hver dag mange ganger stilling til hva de skal gjøre og hva de ikke skal gjøre. De velger å gjøre det som best tjener deres egne interesser. Hva er det? Hvis man påsto at det som driver verket, er ønske om å profittmaksimere eller trang til stadig mer av jordens herligheter, vil de aller fleste si at det stemmer ikke hva dem selv angår. I sitt store økonomiske systemverk, som betegnende er kalt Menneskelige Handlinger (Human Action), sier Ludwig von Mises at det som driver alle, er ønsket om å redusere forventet ubehag.

En vesentlig forutsetning for at vi skal lykkes i våre bestrebelse, er at vi innrette oss fornuftigere i dag enn vi gjorde igår.

Hvis en vare vi brukte mye av før, stiger sterkt i pris, vil vi overveie å bruke andre varer som også dekker våre behov eller imøtekommer våre ønsker. Hvis et produkt eller en tjeneste vi selv produserer, faller i pris, vil vi måtte produsere noe annet. Valgene dreier seg imidlertid ikke bare om økonomiske spørsmål. Skal vi gå på et møte eller være hjemme hos mann og barn? Skal vi lese en bok eller se på fjernsyn? Uansett hva valgene gjelder: Vi gjør det som vi tror vil passe oss best, som vil føre til at vi senere ikke vil angre. Noen er flinkere enn andre til å velge. Heldigvis kan vi lære av både dem som lyk-

kes best, og av dem som har gjort feil.

Den økonomiske fremgang vi har hatt i kapitalistisk, markedsøkonomisk tid, er et resultat av menneskelige handlinger, av de forsøk alle til enhver tid gjør for å bedre sine kår.

Derfor er all propaganda, enten den kommer fra sosialistiske drømmere eller fra kirkeledere, om at vi nå må «styre» utviklingen for å hindre fortsatt vekst og for å sikre en eller annen form for økologisk balanse, i bunn og grunn basert på et menneskefiendtlig syn. Denne propaganda går i realiteten ut på at vi må slutte med å tenke. Vi kan ikke lengre gjøre det vi synes vi bør for å ta vare på oss selv og våre nærmeste. Vi må underkaste oss regler laget av herskere som mener at de vet bedre enn vi hva som er til vårt beste.

Det kan godt være at den økonomiske vekst ikke vil kunne fortsette i like rask tempo som hittil. Men dette er langt fra sikkert. Det er imidlertid viktig at vi er klar over at dette ikke er et «politisk» spørsmål. Svaret får vi av markedet. Politikerne vil nok kunne legge hindringer i veien for fortsatt vekst, og de vil også kunne sørge for at veksten blir lavere enn den ellers ville ha vært. Heldigvis er det allikevel mye som tyder på at summen av enkeltmenneskers handlinger i det lange løp vil være av større betydning.

Boligskatt og DN

Lederskribenten i Dagens Næringsliv 8. januar formoder at skattemyndighetene i Hedemark bare driver «likestillingsarbeid» for å bringe boligskatten for bønder opp på et nivå tilsvarende den øvrige del av befolkningen.

Det er overraskende å se hvilken tillit Dagens Næringsliv viser fylkesskattekontoret i Hedemark. Den slags ros foresver meg å være noe uvanlig i avisenes omtale av skattemyndighetene.

Dagens Næringsliv burde imidlertid huske at fylkesskattekontoret i Østfold gjorde tilsvarende øvelse for et knapt år siden. Det førte til at boligskatten for bønder ble liggende på mer enn det doble av Østfolds øvrige husiere. Skattemyndighetene måtte krype til korset og redusere takstene med 30 prosent, ned til et nivå som ga boligskatt tilsvarende befolkningen forøvrig.

Norges Bondelag etterlyser tallmateriale fra skattemyndighetene i Hedemark, som kan fortelle om historien nå har gjentatt seg. I så fall vil Norges Bondelag gjøre det som må til for å rette opp situasjonen. Jeg registrerer at Dagens Næringsliv forventer rask aksjon fra vår side. Det er hyggelig å bli vurdert som hand-

lingsdyktig.

Like hyggelig er ikke lederskribentens sammenblanding av brutto- og nettobegreper. Virkeligheten er at bønder får fastsatt en brutto leieverdi for sin bolig. Fra denne bruttoverdien trekkes vedlikeholdsutgifter, forsikringer og kommunale avgifter tilknyttet boligen. Nettoresultatet regnes som inntekt fra gårdsdriften. Brutto leieverdi skal, i henhold til likhetsprinsippet i skattesystemet og Skattedirektoratets takseringsregler, settes så høyt at nettoresultatet over tid tilsvarer netto prosentinntekt for en sammenlignbar prosentligning bolig i samme strøk.

OLE LAUGLO
Afdelingssjef Regnskap
og juridisk service,
Norges Bondelag

Isaksen i Statkorn

Konsernsjefen i Statkorn heter Geir Isaksen, ikke Iversen som Dagens Næringsliv kom i skade for å kalle ham på debattsiden fredag.

Gutten i røyken

En peruansk politimann registrerer med avsky at hans kollega tar seg en sigarett mens de holder vakt utenfor boligen til Japans ambassadør i Lima.

Foto: REUTERS